

Naar een andere bestuurlijke aansturing in het aardbevingsdossier

In deze korte notitie wordt een optie uitgewerkt voor de aanpassing van de bestuurlijke aansturing (hierna: governance) in het aardbevingsdossier. Het verzoek daartoe van de commissaris van de Koning impliceert in feite dat de huidige governance niet voldoet. Daarnaast verwacht de regio dat zijn lobbyinzet in de kabinetsformatie resultaat heeft en een adequate uitvoering vereist. In de notitie wordt daarop ingegaan. De notitie blijft beperkt tot hoofdlijnen en een uitwerking is uiteraard noodzakelijk. Belangrijk doel is een basis te leggen voor een discussie over een andere governance in het aardbevingsdossier.

Analyse op hoofdlijnen

1. Onze inwoners hebben nog steeds onvoldoende vertrouwen in de aanpak. Alle inzet moet er op gericht zijn om het vertrouwen van onze inwoners terug te winnen.
2. In het aardbevingsdossier zijn er drie sporen, die nadrukkelijk onderscheiden dienen te worden, maar uiteraard wel samenhang hebben: schadeherstel, versterking en perspectief.
3. De grootste ergernis van de bevolking zit in het schadeherstel. Van groot belang is dat de NAM bij de bepaling en afhandeling van schade geen enkele rol meer speelt. In het nieuwe schadeprotocol wordt dit uitgewerkt voor schadegevallen na 31 maart 2017. Van even groot belang is de snelle afhandeling van schade voor 31 maart 2017.
4. De aanpak van de versterking begint na een lange aanloop nu langzaam op stoom te komen. Het gaat om een ingrijpende operatie die op gemeentelijk niveau veel impact heeft. Er is in de afgelopen periode onvoldoende aandacht geweest voor het ruimtelijke- en stedenbouwkundige kader waarin deze operatie vorm moet krijgen. Visievorming 'aan de voorkant' ontbreekt; de versterkingsoperatie dreigt zich uitsluitend te richten op de woning (en andere gebouwen). Bewoners zijn ook onvoldoende voorbereid op de gevolgen, zowel voor hun persoonlijke situatie als voor hun woonomgeving. Ook gemeenten zijn onvoldoende voorbereid en hebben hiervoor ook niet de benodigde financiële middelen.
5. Onduidelijk is nog steeds welk perspectief voor Noordoost Groningen in 2030 wordt nagestreefd. Een integraal ontwikkelingskader ontbreekt.
6. In de bestuursovereenkomst voor de aanpak van de aardbevingsproblemen is vastgelegd dat de Nationaal Coördinator Groningen onder gezamenlijke verantwoordelijkheid valt van rijk, provincie en gemeenten. Het resultaat stemt niet tot tevredenheid. Het bureau van de NCG is uitgegroeid tot een omvangrijke en zelfstandige bureaucratie waarop de regio onvoldoende grip heeft. De NCG heeft overigens in de huidige context een weinig benijdenswaardige positie en is vaak boksbal tussen rijk, regio en NAM. De ontwikkeling van de positie van de NCG is mede gegroeid door het ontbreken van voldoende leiderschap in de regio.
7. De problematiek is complex en vraagt een governance die snelheid en slagvaardigheid (meer dan nu) mogelijk maakt. Tegelijkertijd is het niet

- verstandig als een zichtbare "breuk" in het proces ontstaat. De ene bureaucratie moet niet door een andere worden vervangen, dat leidt alleen tot vertraging in de aanpak.
8. De bestuursvereenkomst is gesloten tussen rijk, provincie en negen gemeenten. Groningen, Hoogezand-Sappemeer en Menterwolde zijn daarna onder andere condities aangesloten. De urgentie van de problematiek in de nu betrokken twaalf gemeenten loopt uiteen en dat roept de vraag op of dat niet tot uitdrukking gebracht moet worden in de governance.

Randvoorwaarden nieuwe governance

De uitkomst van de lopende kabinetsformatie is zeer bepalend voor de aanpassing van de governance en de vervolgaanpak in het aardbevingsdossier. In het regeerakkoord moet hiervoor de basis worden gelegd.

1. De NAM treedt daadwerkelijk (geheel) terug en betaalt in overleg met het rijk 'de rekening'. Hiervoor wordt een fonds gevormd. Als in onderhandelingen tussen rijk en NAM niet de gehele 'rekening' op de NAM kan worden verhaald, dan zorgt het rijk als medeverantwoordelijke partij voor aanvulling ('plus op het schade- en versterkingsfonds'). De voeding van het fonds is steeds toereikend om de afhandeling van de schadegevallen en financiering van de versterkingsoperatie mogelijk te maken. De voeding van het fonds komt tot stand in overleg tussen de NAM en de minister van EZ.
2. Er dient daarnaast bij voorkeur een apart fonds te komen voor regionale ontwikkeling. Deze regionale ontwikkeling heeft betrekking op:
  - leefomgeving (in samenhang met de versterkingsopgave);
  - leefbaarheid (de meer 'zachte' kant zoals zorg, voorzieningen, arbeidsmarkt en onderwijs); en
  - energietransitie en werkgelegenheid.
3. De bestaande verantwoordelijkheidsverdeling blijft het uitgangspunt, maar gezamenlijke overheden zetten in op vergroten snelheid en slagvaardigheid. Zwaartepunt van uitvoering ligt op regionaal niveau, het rijk stelt zich daarbij terughoudend op.

De agenda op hoofdlijnen

1. Op regionaal niveau wordt uiterlijk medio 2018 een ontwikkelingsvisie vastgesteld met het na te streven perspectief voor Noordoost Groningen in 2030. Deze visie vormt een bindend kader voor uitwerkingsplannen en toedeling van middelen uit het ontwikkelingsfonds. Deze uitwerking is een verantwoordelijkheid voor de gemeenten.
2. Voor de oude schadegevallen wordt op korte termijn de operatie 'schone lei' geconcretiseerd. Binnen twee jaar worden de 'oude' shadedossiers (van voor 31 maart 2017) afgehandeld.

3. Uiterlijk 1 januari 2018 is het nieuwe schadeprotocol met de daarbij behorende uitvoeringsorganisatie operationeel. Daarvoor wordt het onafhankelijk Instituut Mijnbouwschade opgericht.
4. De versterkingsoperatie wordt in principe uitgevoerd binnen de kaders van de ontwikkelingsvisie. Het lopende versterkingsprogramma wacht niet op de totstandkoming van deze visie, maar wordt daarin ingepast.

Voorgestelde governance

1. Rijk, provincie en gemeenten gaan een gemeenschappelijke regeling aan voor de aansturing van het aardbevingsdossier onder voorzitterschap van de commissaris van de Koning van de provincie Groningen. Deze optie is te verkiezen boven aanpassing van de bestuursovereenkomst, die dezelfde beperkingen zal blijven houden dan de huidige bestuursovereenkomst. Een wettelijke regeling (bijvoorbeeld naar analogie van de Herinrichtingswet Oost-Groningen en Gronings- en Drentse Veenkoloniën) zou in de voorbereiding zeer tijdrovend zijn. Het wetsvoorstel dat het huidige kabinet heeft voorbereid (waarover de Raad van State heeft geadviseerd) biedt geen oplossing voor de aanpassing van de governance. Voor de instelling van een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) geldt ook dat de voorbereiding tijdrovend zal zijn en bovendien dat een dergelijk orgaan op te grote afstand van het regionaal bestuur zal staan.
2. Aan een GR kunnen taken worden opgedragen en overgedragen. De GR kan het meerjarenprogramma en de daarop gebaseerde jaarplannen van de NCG vaststellen en stuurt op de uitvoering ervan. Ook is het mogelijk dat de GR (ex artikel 25 WGR) commissies instelt voor uitvoering van onderdelen van de programmering. Op deze wijze kan bijvoorbeeld het Instituut Mijnbouwschade worden gegrondvest. Dat is een beter alternatief dan benoeming van 'het bestuur' van dit instituut door de minister van Economische Zaken op basis van de Mijnbouwwet.
3. De relatie GR en NCG dient nader te worden overwogen. Idealiter is de NCG het bureau van de GR en de nationaal coördinator secretaris van de GR, maar wellicht zijn andere opties mogelijk. In elk geval is een construct noodzakelijk waarbij de NCG meer wordt aangestuurd door het regionaal bestuur.
4. Met de totstandkoming van een GR kan ook het afzonderlijk regionaal bestuurlijk overleg (AB en DB Regio) worden heroverwogen. In (de samenstelling van) een GR kan ook het verschil in urgentie van de problematiek voor de verschillende gemeenten worden verdisconteerd.
5. De regionale ontwikkelingsvisie kan eveneens binnen de GR worden vastgesteld (en kan dan de plaats innemen van het meerjarenprogramma). Een GR heeft echter het grote bezwaar dat de invloed van de gekozen volksvertegenwoordigingen op afstand komt te staan en een indirect karakter heeft. Voor het opstellen van een bindend beleidskader met de impact van de regionale ontwikkelingsvisie is dat niet te verkiezen. Probleem hierbij is echter dat uitwerking en uitvoering primair een

gemeentelijke verantwoordelijkheid betreffen, de visie gemeentegrensoverschrijdend is en de financiering van de uitvoering plaats vindt vanuit een door het rijk gevuld fonds. Alle overheden willen begrijpelijkerwijs een stem in de totstandkoming en de uitvoering van de visie. Alternatief zou kunnen zijn dat provinciale staten de visie vaststellen (met een stevige stem van de gemeenten in de voorbereiding en gemeentelijk primaat bij de uitvoering) en dat het rijk de visie goedkeurt (als basis voor de besteding van het fonds).

6. Gemeenten zijn onvoldoende in staat ambtelijke capaciteit vrij te maken voor het oppakken van hun grote verantwoordelijkheden in het dossier. Het is van groot belang dat hiervoor een toereikend budget beschikbaar komt.

g.b. / 28-8-2017